

JAVOR A KAROLÍNSKA ARCHITEKTÚRA

Za strom zasvätený Jupiterovi sa oddávna považoval javor. Typické pre javor sú jeho semená - okridlené dvojnažky; a dlaňovito zložené listy. Nažky javora sa podobajú na nažky jaseňa. No zatiaľ čo nažku jaseňa tvorí len jedno zvislé krídlo, má nažka javora dve symetricky do strán sa rozbiehajúce krídelká. Tá istá stavba sa prejavuje v listoch. Kým listy jaseňa sú orientované jednoosovo, po zvislici, je javorový list orientovaný centrálne - žilnatina vybieha zo stredu smerom do všetkých strán; a list sám na okrajoch akoby sa chcel rozpadnúť na tri až päť samostatných listov, rozprestretých vencovito okolo stredu.

Botanik Frits Julius zhŕňa to charakteristické pre javor: „*Jednosť sa usiluje rozčleniť na dvojnásť; to je dianie, ktoré vystihuje to zvláštne u javora... No nejde len o jednosť, ktorá sa usiluje stať dvojnásťou, ale ešte aj o dvojnásť, ktorá sa rozbieha do všetkých strán... Žilnatina listov sa rozbieha zo stredu do všetkých strán... ukazuje do všetkých smerov na horizonte... Ak nie sú javorové listy ničím rušené, čoskoro sa zorientujú horizontálne... Zdá sa, akoby javor hľadal diaľky, kde sa nebo dotýka so zemou...*“.⁸⁴

Presne tie isté princípy, ktoré sú špecifické pre javor, sú špecifické pre architektúru zacharielských období: karolínsku, otonskú a byzantskú: „*K dovtedajšiemu chóru kostola umiestnenému podľa rímskej liturgie na východe sa pripojuje druhý, úplne rovnaký chór na západe. Karolínske baziliky tak majú dve symetrické apsidy... Zavedenie dvojhórovej dispozície, ktoré je doložené v niektorých karolínskych bazilikách, prinieslo riešenie, ktoré bolo pri type karolínskej baziliky často určujúce, ale pozmenilo tradične orientovaný charakter chrámového priestoru znovu na akúsi neorientovanosť*“.^{243, 257}

Práve takú, dvojhórovú dispozíciu, s dvoma mohutnými konchami na protiľahlých stranách chrámu má Hagia Sofia, postavená v rokoch 532-537, ktorá sa stala „*neprekonateľným vzorom pre všetky kostoly na Východe... Izidor a Anthemios založili plán na princípe prostej symetrie... s dvoma polkúpolami za čelnými oblúkmi*“.^{124, 258}

V malom zacharielskom období v 10. storočí sa potom rozvinulo tzv. otonské umenie. Pre toto otonské umenie je „*príznačné, že čerpá inšpiráciu z dvoch zdrojov: karolínskeho umenia na jednej a z byzantského na druhej strane... Architektonickej tvorbe dominujú karolovské vzory... veľký úspech zaznamenávajú stavby s dvoma symetrickými chórmami. V 9. storočí tento typ získava na mohutnosti. Jeho jedinečným príkladom je kostol sv. Michala v Hildesheime. Veľkosť stavby a mohutnosť oboch chórov podčiarkujú na vonkajšej strane veže a zvonice... Triezva symetria bola charakteristickým rysom otonského umenia*“.^{243, 169}

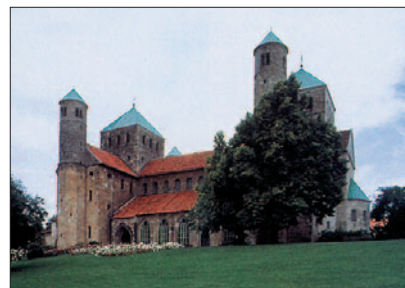
Táto dvojorientovanosť je pre karolínske a otonské stavby čímsi celkom špecifickým, čím sa odlišujú od sakrálnej architektúry iných dôb, napodobňujúc javorovú dvojnažku.

Dvojnásť v stavbe chrámov sa objavuje v tom istom čase v Amerike, u Mayov: „*Aj mayská architektúra klasického obdobia zachovávala podvojnú usporiadanie*“.⁴⁶²

Zároveň vzniká druhý typ stavby - niková rotunda - centrálne orientovaná, s vencovito usporiadanými výklenkami, pripomínajúca javorový list. Vzorom pre tento typ sa stali chrám San Vitale v Ravenne z rokov 522-547 a palácová kaplnka Karola Veľkého v Aachene (786-800). K tomuto typu patrí aj „*pôdorys gréckeho kríža, ktorý je najpôvodnejším vynálezom byzantského staviteľstva a jeho typickým prejavom*“.²⁴³

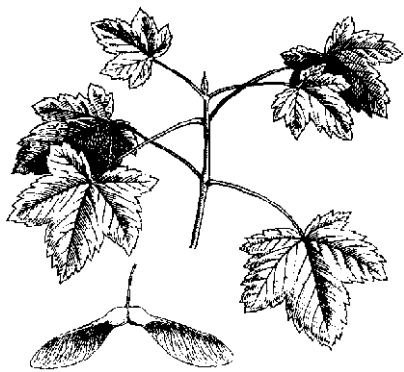
Karolínska architektúra. Vstupná brána opátstva v Lorschi, koniec 8. stor.

Otonská architektúra. Kostol sv. Michala v Hildesheime, zač. 11. stor.

Palácová kaplnka v Aachene, 710-804.

Javor horský. Listy a dvojnážka.

O sakrálnej symbolike všetkých týchto stavieb bolo napísané množstvo prác, v ktorých boli ich rozmery a proporcie rozmeriavané na centimetre.²⁵⁹ Jednoduchá krása hlavnej myšlienky a jej hĺbka zostali nepoznané: **Archanjel Zachariel napodobnil v karolínskej, otonskej a byzantskej architektúre javorovú dvojnážku a javorový list!**